

znanych faktów, co skutkowało licznymi pytaniami widowni. Kolejnymi prelegentami reprezentującymi Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich byli Magdalena Pietraszko oraz Piotr Macek, którzy przedstawili referat zatytułowany „Czy tylko lekarz ma prawo mieć sumienie? Wyrok TK w sprawie klauzuli sumienia zawartej w ustawie o zawodzie lekarza i lekarza dentystry”. Temat wystąpienia wzbudził wiele kontrowersji wśród obecnych na sali studentów medycyny. K. Trzeciak zadawała referującym wiele pytań dotyczących aktualnego stanu prawnego oraz stanowiska TK dotyczącego udzielenia zgody przez pacjenta na udzielenie mu pomocy medycznej. Liczne pytania skłoniły zarówno publiczność, jak i prelegentów do dyskusji.

Kolejnymi prelegentami w tym panelu byli studenci prawa KUL: Aleksandra Józwik, Konrad Węgliński oraz Justyna Świerczek. A. Józwik przedstawiła zgromadzonym referat zatytułowany „Ochrona interesów wierzyciela i poszanowanie praw dłużnika. Problem wykonywania prawa w zawodzie komornika sądowego”. Kolejnym prelegentem był K. Węgliński z referatem pt. „Etyczny wymiar odpowiedzialności członków zarządów spółek kapitałowych a zasada *business judgment rule*”. Warto nadmienić, iż temat referatu K. Węglińskiego był również przedmiotem opracowania tegorocznego Diamentowego Grantu. Referat zamykający konferencję, zatytułowany „Zastosowanie *iudex inabilis* oraz *iudex suspectus* a etyczny wymiar postępowania cywilnego” wygłosiła Justyna Świerczek.

Dzięki konferencji „Współczesne problemy etyki prawniczej”, zorganizowanej przez Sekcję Teorii i Filozofii Prawa Koła Naukowego Studentów Prawa KUL, sześć ośrodków akademickich miało okazję spotkać się, przedstawić tezy dotyczące dylematów etycznych oraz wziąć udział w dyskusji mającej na celu znalezienie ewentualnych rozwiązań dla przedstawianych problemów.

ANDRZEJ SZYMAŃSKI

Katedra Historii Państwa i Prawa oraz Doktryn Polityczno-Prawnych
Uniwersytetu Opolskiego
e-mail: szymanski.andrzej208@gmail.com

XIII COLLOQUIUM PRAWNO-HISTORYCZNE
„MIASTO – IDEA, HISTORIA, PRAWO.
W 800-LECIE LOKACJI MIEJSKIEJ OPOŁA”
Brzeg, 10-11 maja 2017 roku

DOI: <http://dx.doi.org/10.18290/rnp.2017.27.3-10>

W dniach 10 i 11 maja 2017 r. w zabytkowych wnętrzach Muzeum Piastów Śląskich w Brzegu odbywały się obrady XIII Colloquium Prawno-Historycznego przebiegające pod hasłem „Miasto – idea, historia, prawo. W 800-lecie lokacji miejskiej Opola”.

Organizatorami tegorocznego spotkania historyków prawa i doktryn politycznych, romanistów oraz filozofów prawa były: Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Opolskiego, Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego, Centrum Dokumentacji Europejskiej w Opolu, Katolickie Stowarzyszenie „Civitas Christiana” w Opolu oraz Muzeum Piastów Śląskich w Brzegu. Sekretarzami naukowymi Colloquium byli: dr Ewa Kozerska, ks. dr Piotr Sadowski, dr Tomasz Scheffler, dr hab. Andrzej Szymański, prof. UO.

Dnia 10 maja, pierwszego dnia konferencji o godz. 14.00 przybyłych gości powitali: dr hab. Piotr Stec, prof. UO – dziekan Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Opolskiego oraz prof. A. Szymański, kierownik Katedry Historii Państwa i Prawa tegoż Wydziału, a w chwilę później rozpoczęły się obrady pierwszej sesji plenarnej, której przewodniczył prof. dr hab. Adam Bosiacki z Uniwersytetu Warszawskiego. Jako pierwszy głos zabrał ks. dr P. Sadowski – współorganizator konferencji. Jego wystąpienie nosiło tytuł „Rywalizacja miast w starożytności rzymskiej”. Następnie głos zabrała dr Dobromiła Nowicka z Uniwersytetu Wrocławskiego, która zaprezentowała przedłożenie pt. „Kilka uwag o regulacji dotyczącej „naruszenia miru domowego” (domum vi introire) w starożytnym Rzymie”. Wskazała m.in., że „zagadnienie czynu określonego jako *vi domum introire* w prawie rzymskim zazwyczaj traktowane jest jedynie w kategoriach uzupełnienia rozważań przedstawicieli doktryny nad sullańską *lex Cornelia de iniuriis*, wprowadzającą karalność, obok wskazanego „naruszenia miru domowego”, także dwóch rodzajów naruszeń nietykalności osobistej jednostki (*pulsare* i *verberare*)”¹.

Następny referat wygłosił dr hab. Rafał Wojciechowski, prof. UW. Tytuł przedłożenia: „Średniowieczna *lex mercatoria* jako wyraz stosunków gospodarczych w miastach zachodnioeuropejskich”.

Następnie głos zabrał dr Rafał Kania ze Szkoły Wyższej im. Pawła Włodkowica w Płocku. Zaprezentował „[...] zarys koncepcji odbudowy miast, realizowanej w okresie konstytucyjnym przez władze Królestwa Polskiego. Tworzenie silnych ośrodków miejskich – twierdził dr Kania – stanowiło integralny element rozwoju gospodarczego kraju, dlatego było traktowane jako jeden z priorytetów państwa”². W wystąpieniu podjęto próbę rekonstrukcji polityki rządu Królestwa w oparciu o ustawodawstwo z lat 1815-1830. Pośród innych źródeł Autor uwzględnił wybrane dokumenty, a także projekty realizowanych ówczesnie działań inwestycyjnych na tym polu.

Jako kolejny wystąpił prof. dr hab. Marek Maciejewski z Uniwersytetu Opolskiego. Prelekcja dotyczyła krytyki miast i mieszczańskiego sposobu życia dokonywanej przez nacjonalistycznych ideologów niemieckich.

¹ Karta zgłoszeniowa dr Dobrosławy Nowickiej na XIII Colloquium Prawno-Historyczne „Miasto – idea, historia, prawo. W 800-lecie lokacji miejskiej Opola”, Brzeg, Zamek Piastów Śląskich, 10-11 maja 2017 r., w posiadaniu autora.

² Karta zgłoszeniowa dr. Rafała Kania na XIII Colloquium Prawno-Historyczne „Miasto – idea, historia, prawo. W 800-lecie lokacji miejskiej Opola”, Brzeg, Zamek Piastów Śląskich, 10-11 maja 2017 r., w posiadaniu autora.

Obrady sesji pierwszej zamknął dr hab. Jerzy Nikołajew, prof. UO, który wygłosił referat pt. „Przywilej lokacyjny Lublina z 1317 r. Siedemset lat nadania praw miejskich”. Podsumowując wystąpienie stwierdził: „Przywilej lokacyjny księcia Władysława Łokietka z 1317 r. to element polityki scaleniowej państwa tego władcy i chęć pozyskania przychylności mieszczan Lublina w uzyskaniu korony królewskiej. Stąd też decyzja o wyznaczeniu zasadzcy w osobie bogatego mieszczanina Macieja z Opatowca. Sam dokument lokacyjny został przygotowany według zasad prawa magdeburskiego w kancelarii krakowskiej i wzorowany [był – A.S.] na przywileju krakowskim. Uprawnienia wójta i mieszczan lubelskich określone zostały na poziomie zbliżonym do innych dokumentów lokacyjnych tego władcy [...]. Dotyczą one gruntów, dochodów z czynszów i ceł. «Zaletą» dokumentu lubelskiego jest to, że zachował się w oryginale i stanowi największą atrakcję jubileuszu Lublina»³.

Przewodniczenie obradom sesji drugiej objął prof. J. Nikołajew. Jako pierwszy wystąpił prof. dr hab. Grzegorz Białuński z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, prezentując referat pt. „Dla lepszej pomyślności i szybszego rozwoju». Lokacje miast mazurskich w Prusach Książęcych (1525-1701)”. Jak mówił Profesor: „W dotychczasowej historiografii dosyć dokładnie omówiono powstawanie i funkcjonowanie miast w Prusach w okresie władztwa Zakonu Krzyżackiego, natomiast znacznie mniejsze zainteresowanie dotyczyło zagadnienia dziejów miast w Prusach Książęcych. Miast tych co prawda nie powstało wiele, ale ciekawe były już same drogi ich powstawania: od błyskawicznej lokacji na surowym korzeniu, po długoletnie zmagania mieszkańców o obiecany przez władców przywilej”⁴.

Jako następny wystąpił dr Daniel Wojtucki z Uniwersytetu Wrocławskiego, przedstawiając wystąpienie pt. „Procesy i egzekucje «żywych trupów» przed sądami miejskimi i wiejskimi na Śląsku w XVI-XVIII wieku”. W referacie poruszono kwestie związane z wierzeniami dotyczącymi powracających zmarłych („żywych trupów”) na Śląsku w XVI-XVIII w. Podjęto także próbę odpowiedzi na pytania, w jaki sposób ówczesni mieszkańcy Śląska egzorcyzmowali własne lęki? Jaki wypracowali system ochrony przed powracającymi zmarłymi? Czy lęk przed „powrotnikami” był tak duży, a może nawet większy niż przed czarownicami, iż z czasem wykształciły się ich poszczególne kategorie, w zależności od skali szkodliwości wobec żyjących? W jaki sposób objawiała się ich szkodliwa działalność, i czy wreszcie i jak można ponownie „zabić” osobę, która już faktycznie nie żyła i jakie towarzyszyły tej swoistej „egzekucji” rytuały? Jakie było zaangażowanie i pomoc władz zwierzchnich, sądów miejskich i wiejskich, czy instytucji apelacyjnych w po-

³ Karta zgłoszeniowa dr. hab. Jerzego Nikołajewa, prof. UO na XIII Colloquium Prawno-Historyczne „Miasto – idea, historia, prawo. W 800-lecie lokacji miejskiej Opola”, Brzeg, Zamek Piastów Śląskich, 10-11 maja 2017 r., w posiadaniu autora.

⁴ Karta zgłoszeniowa prof. dr. hab. Grzegorza Białuńskiego na XIII Colloquium Prawno-Historyczne „Miasto – idea, historia, prawo. W 800-lecie lokacji miejskiej Opola”, Brzeg, Zamek Piastów Śląskich, 10-11 maja 2017 r., w posiadaniu autora.

szczególnych ośrodkach na omawianym obszarze w zażegnaniu problemu i jego zwalczaniu?⁵

Kolejny referat wygłosił mgr Mateusz Menzel z Uniwersytetu Wrocławskiego. Tytuł wystąpienia to „Zarys dziejów sądownictwa na ziemi grodkowskiej”. Autor przedstawił w nim działalność sądu w Grodkowie od czasów powstania miasta do lat siedemdziesiątych XX w.

Sesję drugą zamknął wykład dr. Pawła Wiązka także reprezentującego Uniwersytet Wrocławski. W wystąpieniu pt. „Miasta i mieszczenie w życiu politycznym Polski przedrozbiorowej wobec tendencji ogólnoeuropejskich” Autor starał się określić zakres udziału miast i mieszczan w życiu politycznym dawnego Państwa Polskiego. Podjął także próbę odpowiedzi na pytanie o dynamikę tego zjawiska, jego formy rozwojowe, a także starał się dokonać porównań urzędzeń krajowych do praktyki życia publicznego innych państw i społeczeństw europejskich.

Trzecią sesję podczas pierwszego dnia konferencji, której przewodniczył prof. A. Szymański, rozpoczął wykład dr. Tomasza Dolaty z Uniwersytetu Wrocławskiego, pt. „Wynalazczość jako czynnik rozwoju miast w Królestwie Polskim do 1867 r.” Jak wskazał referujący: „Wiek XIX to dynamiczny rozwój przemysłu, którego siłę napędową z pewnością stanowiły wynalazki. Wzrost liczby wynalazków spowodował konieczność zabezpieczenia interesów wynalazców poprzez wprowadzenie ochrony patentowej. Ochronę taką już w 1817 r. wprowadzono również w Królestwie Polskim. Odrębne ustawodawstwo Królestwa w zakresie patentów na wynalazki funkcjonowało do 1867 r., kiedy wprowadzono rosyjskie regulacje dotyczące patentów”⁶.

Kolejnym referentem był mgr Janusz Oszytko z Wydziału Archiwalnego Delegatury IPN w Opolu. Wystąpienie zatytułowane „Nazistowskie elity przedwojennego Opoli i opozycja antyhitlerowska w świetle akt IPN w latach 1933-1945”, zawierało analizę akt dotyczących partii NSDAP, SS, SA oraz innych instytucji afiliowanych. Przeanalizowane akta pochodzą głównie z dawnego zasobu Głównej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Warszawie.

Dr hab. Paweł Sobczyk, prof. UO omówił następnie „Konstytucyjne podstawy stołeczności Warszawy i ich znaczenie dla utworzenia Aglomeracji/Metropolii Warszawskiej”, zaś prof. dr hab. Artur Mezglewski, także z Uniwersytetu Opolskiego, przedstawił działalność straży gminnych w kontekście zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego w miastach.

Przedostatni wykład pierwszego dnia konferencji, pt. „Współczesne aspekty prawne pomocy społecznej dla osób bezdomnych na obszarach miejskich”, wygłosił dr Michał

⁵ Karta zgłoszeniowa dr. Daniela Wojtuckiego na XIII Colloquium Prawno-Historyczne „Miasto – idea, historia, prawo. W 800-lecie lokacji miejskiej Opola”, Brzeg, Zamek Piastów Śląskich, 10-11 maja 2017 r., w posiadaniu autora.

⁶ Karta zgłoszeniowa dr. Tomasza Dolaty na XIII Colloquium Prawno-Historyczne „Miasto – idea, historia, prawo. W 800-lecie lokacji miejskiej Opola”, Brzeg, Zamek Piastów Śląskich, 10-11 maja 2017 r., w posiadaniu autora.

Poniatowski z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, w którym określił m.in. przedmiot takiej pomocy i podmioty jej udzielające oraz przyjmujące, a także ramy prawne tego zagadnienia.

Przedłożenie zamykające obrady tego dnia przedstawił ks. dr hab. Piotr Steczkowski, prof. Uniwersytetu Rzeszowskiego. Nosiło ono tytuł „Wpływ średniowiecznego miasta na rozwój prawa o sakramencie pokuty”. Profesor przedstawił rozwój średniowiecznych praktyk pokutnych w kontekście powstawania i krzepnięcia ośrodków miejskich.

Obradom sesji pierwszej drugiego dnia konferencji przewodniczył prof. M. Maciejewski. Obrady zainaugurował dr hab. Józef Koredczuk, prof. UO referatem pt. „Konrad z Opoła i jego dzieło”. „Celem wystąpienia [było – A.S.] przedstawienie sylwetki Konrada z Opoła a także jego dzieła, pierwszego polskiego autora przekładu na język łaciński prawa magdeburgskiego, które stało się w średniowieczu główną podstawą prawną lokacji i ustroju miast w Polsce, lokowanych na prawie niemieckim”⁷.

Następnie głos zabrał prof. dr hab. Bronisław Sitek z SWPS Uniwersytetu Humanistycznospołecznego w Warszawie. Przedmiotem jego wystąpienia był „Zakres odpowiedzialności władz municypium. Współczesne refleksje”. Jak wyjaśnił referent: „Organy władzy w municypiach rzymskich (duumwirowie, edylowie, kwestorzy i dekurionowie) sprawowali swoje urzędy *pro bono publico*. Dodatkowo ponosili odpowiedzialność materialną za ewentualne szkody wyrządzone miastu swoimi decyzjami”⁸. Takie rozwiązanie może być także współcześnie pewnym modelem dla rozwiązań w prawie samorządowym.

Jako następny głos zabrał prof. dr hab. Adam Bosiacki z Uniwersytetu Warszawskiego, który przedstawił referat pt. „Miasto jako instytucja prawna i społeczna w systemie samorządu terytorialnego”. Następnie wystąpiła prof. dr hab. Magdalena Sitek z Wyższej Szkoły Gospodarki Euroregionalnej im. Alcide de Gasperi w Józefowie. Jej wystąpienie było zatytułowane „Deforyzacja miast. Rozważania o prawie człowieka do zdrowego środowiska między polityką a dobrym prawem”. Profesor wskazała, że: „Niekontrolowana urbanizacja miast, w szczególności polskich, oraz polityczne potrzeby powoduje niekontrolowaną utratę zielonych terenów. Lasy, również zielone tereny miast są jednym z największych dóbr naturalnych Polski. Potrzeba zatem prowadzenia rozważnej i odpowiedzialnej polityki w zakresie ochrony tych zielonych zasobów, m.in. ze względu na prawo człowieka do zdrowego środowiska”⁹. Wykład zawierał analizę przepisów prawa w powiązaniu z założeniami politycznymi i ich wpływ na ochronę tych zielonych obszarów miastach europejskich, ze szczególnym uwzględnieniem Polski.

⁷ Karta zgłoszeniowa dr. hab. Józefa Koredczuka na XIII Colloquium Prawno-Historyczne „Miasto – idea, historia, prawo. W 800-lecie lokacji miejskiej Opoła”, Brzeg, Zamek Piastów Śląskich, 10-11 maja 2017 r., w posiadaniu autora.

⁸ Karta zgłoszeniowa prof. dr. hab. Bronisława Sitka na XIII Colloquium Prawno-Historyczne „Miasto – idea, historia, prawo. W 800-lecie lokacji miejskiej Opoła”, Brzeg, Zamek Piastów Śląskich, 10-11 maja 2017 r., w posiadaniu autora.

⁹ Karta zgłoszeniowa prof. dr hab. Magdaleny Sitek na XIII Colloquium Prawno-Historyczne „Miasto – idea, historia, prawo. W 800-lecie lokacji miejskiej Opoła”, Brzeg, Zamek Piastów Śląskich, 10-11 maja 2017 r., w posiadaniu autora.

Jako następny wystąpił dr Said Edaich z Politechniki Opolskiej i wygłosił referat „Miasto Fez i Uniwersytet al-Qarawiyyin – wspólne przeznaczenie”, zaś sesję poranną drugiego dnia Colloquium zamknęło wystąpienie dr. Mateusza Szymury z Uniwersytetu Wrocławskiego, zatytułowane „*Leges Quator Burgorum* jako pomnik i źródło szkockiego prawa miejskiego”. Przedmiotem wystąpienia był pomnik szkockiego prawa miejskiego – *Leges Quator Burgorum* (wspólne zwyczajowe prawo miejskie miast Berwick, Edynburg, Roxburgh oraz Stirling), datowane na XIII w. W swoim wystąpieniu Autor przedstawił genezę tego prawa, teorie w zakresie źródeł jego powstania oraz inspiracji innymi (w szczególności angielskimi) rozwiązaniami, zakres regulacji prawnej oraz miejsce i rolę w szkockim systemie prawnym¹⁰.

Po krótkiej przerwie obrady ostatniej sesji (której przewodniczyła prof. M. Sitek) rozpoczął dr Artur Lis z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, przedstawiając wystąpienie pt. „Problemy prawne heraldyki samorządowej”. Słuchacze zapoznani zostali z „podstawą prawną współczesnej symboliki samorządowej: herbów, weksyliów, pieczęci oraz atrybutów władzy. Przyznaniu przez ustawodawcę samorządom prawa do własnej symboliki nie towarzyszyło szczegółowe określenie zasad tworzenia, przyjmowania i stosowania w praktyce urzędowej tych symboli. Ustawodawstwo dotyczące symboliki samorządowej nie zostało dobrze opracowane, nie jest to jeden spójny pakiet ustaw, lecz stosowane regulacje prawne zostały rozrzucone po różnych ustawach, z różnych lat, z nowelizacjami i zawierają one różne nieścisłości z punktu widzenia heraldyki, weksylogologii oraz archeologii prawnej”¹¹. Ukazane zostały problemy związane z definicją pojęcia „emblemat”, „insygnia” i ściśle związanego z nim pojęcia „atrybuty”. Omówiono zagadnienia dotyczące opracowywania w praktyce opracowań historyczno-heraldycznych projektów herbów. Referujący wskazał, że częstym błędem jest powtarzanie w herbie gminy niezmienionych herbów szlacheckich oraz projektowanie herbów złożonych. Istotną rolę w opiniowaniu herbów, flag oraz insygniów jednostek samorządu terytorialnego odgrywa Komisja Heraldyczna. Współczesna symbolika samorządowa, wojewódzka, powiatowa i gminna powinna wspierać się na trzech filarach: tradycji historycznej, zasadach heraldycznych i obowiązującym prawie¹².

Profesor dr hab. Tomasz Kruszewski z Uniwersytetu Wrocławskiego wygłosił referat pt. „Urzędy wójtowskie w rękach małopolskich Gryfitów w okresie średniowiecza. Próba charakterystyki”. Przedstawił na wybranych przykładach urzędów wójtów w miastach Małopolski, które znalazły się w rękach potężnego rodu Gryfitów, tożsamego z pomorskim rodem książęcym.

¹⁰ Karta zgłoszeniowa dr. Mateusza Szymury na XIII Colloquium Prawno-Historyczne „Miasto – idea, historia, prawo. W 800-lecie lokacji miejskiej Opola”, Brzeg, Zamek Piastów Śląskich, 10-11 maja 2017 r., w posiadaniu autora.

¹¹ Karta zgłoszeniowa dr. Artura Lisa na XIII Colloquium Prawno-Historyczne „Miasto – idea, historia, prawo. W 800-lecie lokacji miejskiej Opola”, Brzeg, Zamek Piastów Śląskich, 10-11 maja 2017 r., w posiadaniu autora.

¹² Tamże.

Mgr Paweł Fiktus, reprezentujący tę samą uczelnię, przedłożył wystąpienie pt. „Republika drobnerowska – założenia i realizacja”, w którym opisał funkcjonowanie Wrocławia w pierwszych tygodniach po wyzwoleniu, kiedy to władzę w mieście sprawował pierwszy powojenny prezydent Bolesław Drobner (od 14 marca do 9 czerwca 1945 r.).

Dr Andrzej Pasek, także z Uniwersytetu Wrocławskiego, omówił „Dekret z 26 października 1945 roku o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze miasta stołecznego Warszawy w świetle orzecznictwa sądów powszechnych i administracyjnych”. W swym wystąpieniu przedstawił jego cele i zasady oraz dokonał analizy wykładni zawartych w nim przepisów.

Obrady XIII Colloquium Prawno-Historycznego zamknęło wystąpienie prof. dr. hab. Tadeusza J. Zielińskiego z Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie pt. „Awans naukowy w autorskich koncepcjach ustawy 2.0 o szkolnictwie wyższym”.

Po wygłoszeniu ostatniego referatu i po dyskusji wręczono – jak co roku – nagrody Peregryna z Opolą – za umiłowanie sprawiedliwości, ufundowane przez Stowarzyszenie Katolickie „Civitas Christiana” – Oddział w Opolu. W 2017 r. laureatami zostali p. Anna Myszynska, działaczka społeczna i regionalna z Białej k. Nysy, br. Ryszard Winiarz, kierownik Schroniska im. św. Brata Alberta w Pępicach k. Brzegu oraz prof. T.J. Zieliński, prawnik i teolog protestancki, były poseł na Sejm RP, założyciel i wieloletni prezes Polskiego Towarzystwa Prawa Wyznaniowego.

I tak kolejne Colloquium przeszło do historii... Należy wspomnieć, że przedstawione referaty cechował wysoki poziom merytoryczny, o czym zaświadczały w kulisach praktycznie wszyscy uczestnicy. Konferencja była bardzo sprawnie zorganizowana, a niezapomnianą atmosferę współtworzyły urokliwe wnętrza Zamku Piastów Śląskich w Brzegu, w którym odbywały się obrady. Niebawem materiały z konferencji zostaną opublikowane i w ten sposób wszystkie wystąpienia staną się dostępne dla czytającej Publiczności w kraju i za granicą.